

MINTAQAVIY BIOIQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING ROLI: BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI “YASHIL IQTISODIYOT VA BIZNES” KAFEDRASI TAJRIBASI

Xidirova Gavhar Rustamovna

Buxoro davlat universiteti

“Yashil iqtisodiyot va biznes” kafedrası mudiri
iqtisodiyot fanlari doktori DSc., professor

Annotatsiya

Maqolada oliy ta'lim muassasalarining mintaqaviy bioiqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli Buxoro davlat universitetining “Yashil iqtisodiyot va biznes” kafedrası misolida o'rganildi. Tadqiqotda kafedraning kadrlar tarkibi, to'rtta ta'lim dasturi va strategik rivojlanish hujjatlari tahlil qilindi. Keys tadqiqoti, kontent tahlili va SWOT tahlili qo'llanildi. Ilmiy darajali o'qituvchilar ulushi 54,5 foizni, o'rganilgan 65 ta fan orasida yashil va bioiqtisodiy mazmunli fanlar ulushi 52,3 foizni tashkil etdi. Ta'lim, tadqiqot va innovatsion hamkorlikni bog'lovchi konseptual model ishlab chiqildi. Kadrlar tayyorlash, ta'lim dasturlarini kengaytirish va mahalliy korxonalar bilan hamkorlikni rivojlantirish yo'nalishlari belgilandi. Natijalar asosida 2026-2030-yillarga mo'ljallangan rejayiy ko'rsatkichlar tizimlashtirildi hamda kafedraning hududiy rivojlanishdagi ishtirokini kuchaytirishga qaratilgan amaliy takliflar shakllantirildi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy bioiqtisodiyot, oliy ta'lim, yashil iqtisodiyot, ilmiy salohiyat, o'quv rejalari, hududiy hamkorlik, SWOT tahlili.

Аннотация

В статье была изучена роль вузов в развитии региональной биоэкономики на примере кафедры «Зелёная экономика и бизнес» Бухарского государственного университета. Исследование охватило кадровый состав, четыре образовательные программы и документы стратегического развития кафедры. Были применены исследование случая, контент-анализ и SWOT-анализ. Доля преподавателей с учёными степенями составила 54,5%, доля дисциплин экологической и биоэкономической направленности среди 65 рассмотренных предметов достигла 52,3%. Была разработана концептуальная модель взаимодействия образования, исследований и инноваций. Были определены направления подготовки кадров, расширения образовательных программ и сотрудничества с предприятиями. На основе результатов были систематизированы плановые показатели на 2026-2030 годы и сформулированы практические предложения по усилению участия кафедры в региональном развитии.

Ключевые слова: региональная биоэкономика, высшее образование, зелёная экономика, научный потенциал, учебные планы, региональное сотрудничество, SWOT-анализ.

Abstract

The article examined universities' role in regional bioeconomy development through Bukhara State University's Green Economy and Business Department. The

study covered staffing, four educational programmes and departmental strategic documents. Case study, content analysis and SWOT analysis were applied. Staff holding scientific degrees accounted for 54.5%, while green and bioeconomy subjects represented 52.3% of the 65 courses examined. A conceptual model linking education, research and innovation was developed. Priorities were identified for staff development, programme expansion and cooperation with local enterprises. Planned indicators for 2026-2030 were systematised, and practical proposals were formulated to strengthen the department's contribution to sustainable regional development.

Keywords: regional bioeconomy, higher education, green economy, scientific capacity, educational programmes, regional cooperation, SWOT analysis.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida bioiqtisodiyot - qayta tiklanuvchi biologik resurslarni ishlab chiqarish, ulardan oqilona foydalanish va ularni oziq-ovqat, yem-xashak, biomahsulotlar hamda bioenergiyaga aylantirish bilan bog'liq iqtisodiy faoliyat - barqaror rivojlanishning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Yevropa Ittifoqining yangilangan bioiqtisodiyot strategiyasi [7], Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining (OECD) hisobotlari [11] hamda BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG 2, 7, 12, 13, 15) bioiqtisodiyotni iqlim o'zgarishiga qarshi kurashning va resurs samaradorligini oshirishning muhim vositasi sifatida e'tirof etadi. Sirkulyar bioiqtisodiyot esa bioiqtisodiyot va sirkulyar iqtisodiyot tamoyillarining uyg'unlashuvi bo'lib, biomassadan «kaskadli» foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va mahsulot hayotiy siklini uzaytirishni nazarda tutadi [12].

O'zbekiston Respublikasida ham ushbu yo'nalishga e'tibor kuchaymoqda. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi, 2019-2030 yillarga mo'ljallangan «yashil» iqtisodiyotga o'tish strategiyasi [15] hamda Buxoro viloyatini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlari resurs tejovchi texnologiyalarni joriy etish, agrosanoat chiqindilarini qayta ishlash va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilagan. Buxoro viloyati - paxtachilik, chorvachilik, bog'dorchilik, shuningdek, neft-gaz va to'qimachilik sanoati rivojlangan hudud sifatida - biomassa resurslari bo'yicha katta salohiyatga ega, biroq ushbu salohiyatdan foydalanish darajasi past bo'lib qolmoqda.

Bioiqtisodiyotga o'tish faqat texnologik yoki investitsion masala emas. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, bioiqtisodiyot "bilimga asoslangan" iqtisodiyot bo'lib, uning rivojlanishi malakali kadrlar, ilmiy tadqiqotlar va innovatsion ekotizimga bevosita bog'liq [1]. Aynan shu o'rinda oliy ta'lim muassasalarining roli hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi: ular nafaqat mutaxassislar tayyorlaydi, balki hududiy siyosatni ilmiy asoslash, korxonalarga texnologik va iqtisodiy konsalting berish hamda xalqaro bilimlarni mahalliy sharoitga moslashtirish vazifalarini ham bajaradi [4].

Mazkur maqolaning maqsadi - mintaqaviy sirkulyar bioiqtisodiyotni rivojlantirishda OTMning rolini konseptual va empirik jihatdan asoslash hamda Buxoro davlat universitetining "Yashil iqtisodiyot va biznes" kafedراسi misolida ushbu rolni amalga oshirishning hozirgi holati, muammolari va istiqbollarini aniqlashdir. Tadqiqot vazifalari: (1) OTM-mintaqaviy bioiqtisodiyot o'zaro ta'sirining nazariy

asoslarini umumlashtirish; (2) kafedra kadrlar salohiyati va o'quv rejalari mazmunini bioiqtisodiyot nuqtai nazaridan tahlil qilish; (3) SWOT-tahlil asosida strategik ustuvorliklarni belgilash; (4) 2026-2030-yillarga mo'ljallangan maqsadli ko'rsatkichlar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim muassasalarining mintaqaviy bioiqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rnini universitet, ishlab chiqarish va davlat o'rtasidagi hamkorlik bilan bog'liq. "Uch spiral" modelida universitet bilim va texnologiyalarni yaratadigan, korxonalar ularni amaliyotga tatbiq etadigan, davlat esa hamkorlik uchun institutsional sharoit shakllantiradigan ishtirokchi sifatida talqin qilingan [6]. Ushbu yondashuv universitetning hududiy rivojlanishdagi vazifalarini ta'lim bilan cheklamasdan, tadqiqot va innovatsion faoliyat bilan birgalikda o'rganishga asos bo'ladi. "Besh spiral" modelida bu munosabatlarga fuqarolik jamiyati va tabiiy muhit ham kiritilgan. Natijada bilim yaratish va innovatsiyalarni joriy etish jarayonlari ekologik barqarorlik bilan bog'langan [2].

Universitetning tashkiliy imkoniyatlari tadbirkor universitet konsepsiyasida yoritilgan. Unda boshqaruvni takomillashtirish, moliyalashtirish manbalarini kengaytirish va tashqi hamkorlikni rivojlantirish universitet faoliyatini yangilashning muhim shartlari sifatida ko'rsatilgan [3]. Universitetning "uchinchi missiyasi" bo'yicha tizimli sharhda esa ta'lim va ilmiy tadqiqot natijalarini jamiyat hamda iqtisodiyot ehtiyojlariga yo'naltirish masalalari umumlashtirilgan [4]. Bu qarashlar bioiqtisodiyot yo'nalishidagi kafedralarning korxonalar bilan qo'shma tadqiqotlar, maslahat xizmatlari va bilimlar transferini tashkil etishdagi o'rnini tushuntirishga yordam beradi.

Bioiqtisodiyotga oid adabiyotlar tahlilida biotexnologik, bioresurs va bioekologik yondashuvlar ajratilgan [1]. Ularning farqlanishi ushbu soha uchun kadrlar tayyorlashda texnologik, iqtisodiy va ekologik bilimlarni uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi. Yevropa bioiqtisodiyoti bo'yicha tadqiqotda ham rivojlanish jarayoni ilmiy bilimlar, innovatsiyalar va turli ishtirokchilar hamkorligi bilan bog'liq holda ko'rib chiqilgan [10].

Yashil iqtisodiyot, sirkulyar iqtisodiyot va bioiqtisodiyot tushunchalarining qiyosiy tahlili ularning umumiy maqsadlari bilan birga mazmuniy farqlari ham mavjudligini ko'rsatgan [5]. Shu sababli o'quv rejalari baholashda ekologiyaga oid barcha fanlarni bevosita bioiqtisodiyot fanlari sifatida hisoblashdan saqlanish, tasniflash mezonlarini aniq belgilash muhim. Sirkulyar bioiqtisodiyotga bag'ishlangan tadqiqotda biomassadan bosqichma-bosqich foydalanish, resurslar aylanishi va bioiqtisodiy klasterlarning o'rnini yoritilgan [12]. Bu yondashuv ta'lim mazmunini hududdagi agrosanoat va qayta ishlash korxonalari ehtiyojlari bilan bog'lash uchun nazariy asos beradi.

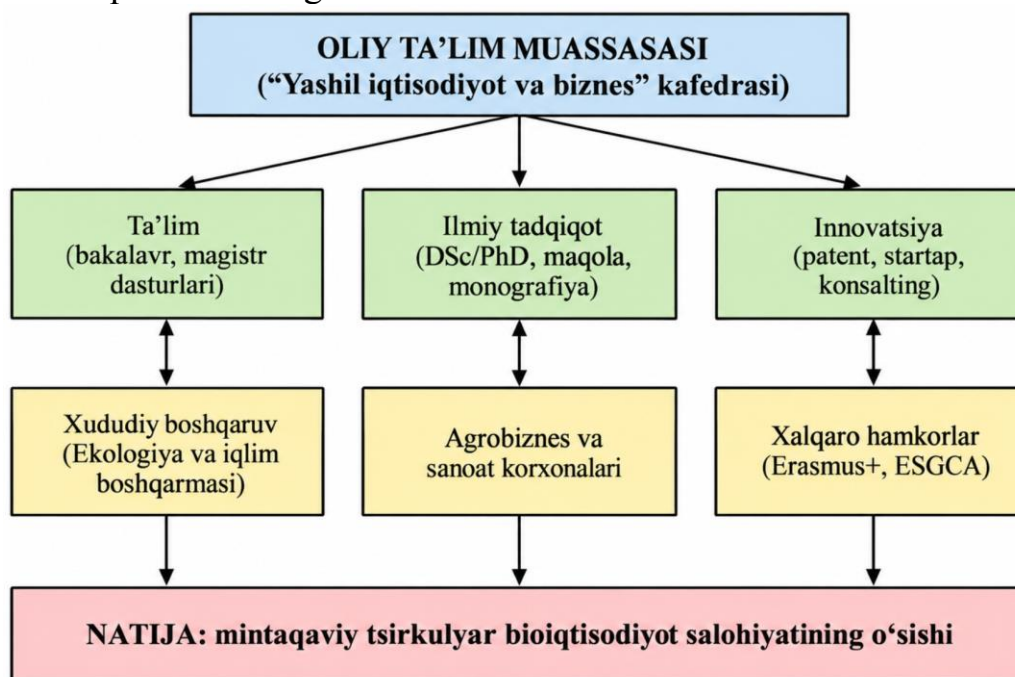
Universitetlarda barqaror rivojlanishni o'qitishga oid tadqiqotlarda tegishli tamoyillarni ta'lim jarayoniga izchil kiritish masalalari o'rganilgan [8]. Universitet tizimiga yaxlit yondashuv esa barqarorlikni o'quv dasturlari, tadqiqotlar va muassasa boshqaruvi doirasida birgalikda rivojlantirishga e'tibor qaratgan [9].

Ko'rib chiqilgan adabiyotlar universitetlarning bioiqtisodiyotdagi vazifalarini tushuntiradi. Ushbu tadqiqotda esa bu yondashuvlar Buxoro davlat universitetining "Yashil iqtisodiyot va biznes" kafedrasida darajasida qo'llanib, kadrlar tarkibi, o'quv fanlari mazmuni va hududiy hamkorlik imkoniyatlari o'zaro bog'liq holda baholandi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot keys-stadi (case study) dizayni asosida o'tkazildi; tadqiqot obyekti sifatida Buxoro davlat universitetining "Yashil iqtisodiyot va biznes" kafedrasida (2026-yil sentyabrgacha - "Yashil iqtisodiyot va agrobiznes" kafedrasida) tanlandi. Kafedra tanloviga asos - uning bevosita bioiqtisodiyot, yashil iqtisodiyot, logistika va biznesni boshqarish yo'nalishlarida bakalavr va magistr kadrlar tayyorlashi hamda 2026/2027 o'quv yilidan boshlab strategik qayta shakllanish jarayonini boshlaganligidir.

Tadqiqotning nazariy asosi sifatida "uch spiral" modeli va "bilimlar uchburchagi" (ta'lim - tadqiqot - innovatsiya) konsepsiyasi qabul qilindi. Ularga tayangan holda OTMning mintaqaviy bioiqtisodiyotdagi rolini aks ettiruvchi konseptual model ishlab chiqildi (1-rasm). Modelda OTMning uchta asosiy funksiyasi uchta hududiy hamkor guruhi - hududiy boshqaruv organlari (Buxoro viloyati Ekologiya va iqlim o'zgarishi boshqarmasi), agrobiznes va sanoat korxonalari hamda xalqaro hamkorlar - bilan ikki tomonlama aloqada ko'rsatilgan.

1-rasm. OTMning mintaqaviy sirkulyar bioiqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli: konseptual model¹

Empirik ma'lumotlar quyidagi manbalardan to'plandi: (a) kafedraning 2026/2027 o'quv yili uchun professor-o'qituvchilar tarkibi to'g'risidagi ma'lumotlar; (b) 61010400 "Logistika" va 60410900 "Biznesni boshqarish" bakalavriat yo'nalishlari hamda 70310109 "Bioiqtisodiyot" va 70410901 "Biznesni boshqarish" magistratura

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

mutaxassisliklarining 2026/2027 o'quv yili o'quv rejalari; (v) kafedraning 2026-2030-yillarga mo'ljallangan strategik rivojlanish rejasi va 2026/2027 o'quv yili ish rejasi; (g) Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatoriga kiritilgan o'zgartirishlar.

Ma'lumotlarni tahlil qilishda uchta usul qo'llanildi. Birinchidan, kadrlar salohiyati tahlilida oliy ta'lim tizimida umumqabul qilingan "ilmiy salohiyat" ko'rsatkichi - ilmiy darajaga ega professor-o'qituvchilarning umumiy shtat tarkibidagi ulushi - hisoblandi. Ikkinchidan, o'quv rejalarning kontent-tahlili amalga oshirildi: har bir o'quv rejadagi fanlar (majburiy va kafedra profiliga mos tanlov fanlari) "yashil/bioiqtisodiy mazmunli" va "boshqa" toifalarga ajratildi. Fan "yashil/bioiqtisodiy mazmunli" deb tasniflanishi uchun uning nomi yoki maqsadida bioiqtisodiyot, yashil iqtisodiyot, sirkulyar iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ESG, atrof-muhit, agrobiznes, ekodizayn yoki qayta tiklanuvchi resurslar bilan bog'liq mazmun aks etgan bo'lishi mezon qilib olindi. Uchinchidan, kafedraning ichki va tashqi muhiti SWOT-tahlil yordamida baholandi va maqsadli ko'rsatkichlar (KPI) 2026-2030-yillar kesimida tizimlashtirildi.

Tadqiqotning cheklovlari: birgina kafedra keysi tahlil qilinganligi sababli natijalar umumlashtirish uchun emas, balki analitik va metodik namuna sifatida xizmat qiladi; 2027-2030-yillar ko'rsatkichlari rejaviy xarakterga ega bo'lib, kelgusida faktik ma'lumotlar bilan solishtirilishi lozim.

TAHLIL VA NATIJALAR

2026/2027 o'quv yili holatiga ko'ra kafedra ikkita bakalavriat yo'nalishi va ikkita magistratura mutaxassisligi bo'yicha kadrlar tayyorlaydi (1-jadval). "Agrobiznes" yo'nalishi bo'yicha oxirgi bitiruvchilar 2025/2026 o'quv yilida chiqarilgan bo'lib, bu kafedraning "yashil iqtisodiyot va biznes" profiliga qayta yo'naltirilishi uchun imkoniyat yaratdi. Ayni paytda Oliy ta'lim yo'nalishlari klassifikatoriga kiritilgan o'zgartirishlar kafedra profiliga bevosita mos keluvchi to'rtta yangi yo'nalishni ochish imkoniyatini beradi.

1-jadval

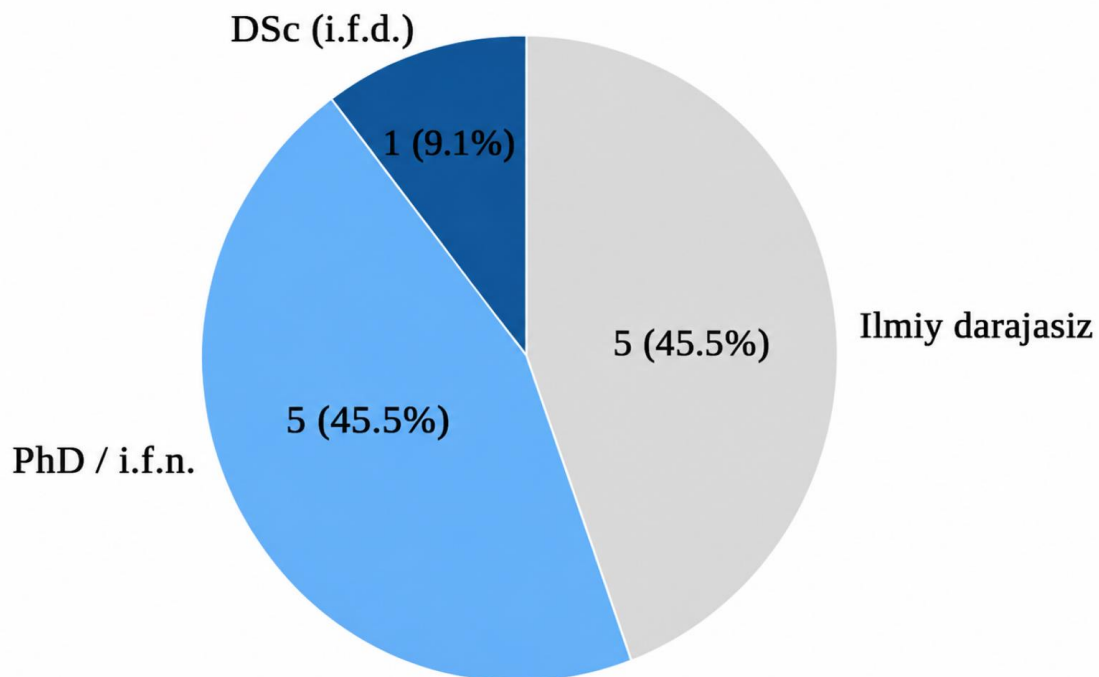
Kafedraning mavjud va istiqbolli ta'lim yo'nalishlari¹

№	Yo'nalish / mutaxassislik	Klassifikator kodi	Daraja	Holati
1	Logistika	61010400	Bakalavriat	Amalda
2	Biznesni boshqarish	60410900	Bakalavriat	Amalda
3	Bioiqtisodiyot	70310109	Magistratura	Amalda
4	Biznesni boshqarish	70410901	Magistratura	Amalda
5	Agrobiznes	-	Bakalavriat	2025/26 da yakunlangan
6	Yashil iqtisodiyot	60411800	Bakalavriat	Ochish rejalashtirilgan
7	Sirkulyar iqtisodiyot	70410112	Magistratura	Ochish rejalashtirilgan
8	Yashil loyihalar boshqaruvi	70410806	Magistratura	Ochish rejalashtirilgan
9	Barqaror rivojlanish	70420210	Magistratura	Ochish rejalashtirilgan

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

1-jadvalda kafedra istiqbolda ta'lim portfelini 4 tadan 8 ta yo'nalishga kengaytirish imkoniyatiga ega. Bu - bir tomondan, mintaqaviy mehnat bozorining yashil iqtisodiyot, sirkulyar ishlab chiqarish va barqaror rivojlanish bo'yicha mutaxassislarga bo'lgan ehtiyojiga javob bersa, ikkinchi tomondan, kafedra oldiga ilmiy salohiyat va o'quv-uslubiy ta'minot bo'yicha jiddiy talablar qo'yadi.

Kafedra shtat tarkibi 11 nafar professor-o'qituvchidan iborat: 1 nafar fan doktori (DSc, professor), 5 nafar falsafa doktori (PhD) yoki fan nomzodi (dotsent va katta o'qituvchilar) va 5 nafar ilmiy darajasiz o'qituvchi (2-rasm). Shunga ko'ra ilmiy salohiyat ko'rsatkichi $6/11 = 54,5$ foizni tashkil etadi.

2-rasm. Kafedra professor-o'qituvchilarining ilmiy daraja bo'yicha tarkibi (2026/2027 o'quv yili)¹

Ushbu ko'rsatkich O'zbekiston oliy ta'lim tizimi uchun o'rtacha darajaga yaqin bo'lsa-da, to'rtta yangi yo'nalishni, ayniqsa magistratura mutaxassisliklarini ochish uchun yetarli emas: amaldagi me'yoriy talablarga ko'ra magistratura mutaxassisligini ochish uchun profilli ilmiy darajali o'qituvchilar ulushi sezilarli yuqori bo'lishi lozim. Bundan tashqari, kafedrada sirkulyar iqtisodiyot, biomassani qayta ishlash iqtisodiyoti, yashil moliya va ESG-menejment kabi tor mutaxassislik bo'yicha tayyorlangan kadrlar yetishmaydi. Demak, kadrlar salohiyatini oshirish - kafedraning mintaqaviy bioiqtisodiyotdagi rolini kuchaytirishning birlamchi sharti hisoblanadi.

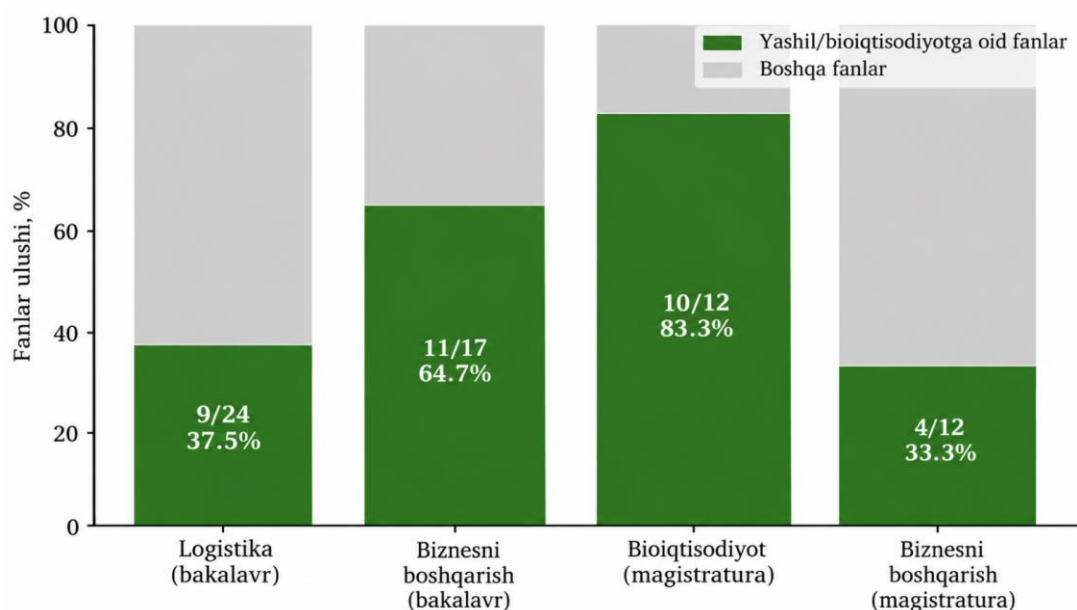
O'quv rejalarining kontent-tahlili to'rtta dastur bo'yicha kafedra tomonidan o'qitiladigan va 2026/2027 o'quv yilida o'quv dasturlari ishlab chiqilgan fanlarni qamrab oldi (2-jadval, 3-rasm).

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

2-jadval

O'quv rejalarida yashil/bioiqtisodiy mazmunli fanlarning ulushi, (2026/2027 o'quv yili)¹

Ta'lim dasturi	Tahlil qilingan fanlar soni	Yashil/bioiqtisodiy mazmunli fanlar	Ulushi, foizda	Namunalar
Logistika (bakalavr)	24	9	37,5	Yashil iqtisodiyot; Sirkulyar iqtisodiyot; Barqaror rivojlanish iqtisodiyoti; Tejamkor logistika; Agrobiznesni tashkil etish
Biznesni boshqarish (bakalavr)	17	11	64,7	ESG strategiyasi; Yashil moliya va investitsiyalar; Yashil marketing va sirkulyar brending; Qiymat zanjiri va ekodizayn
Bioiqtisodiyot (magistratura)	12	10	83,3	Bioiqtisodiy rivojlanish va siyosat; Aqlli qishloq xo'jaligi; Atrof-muhit iqtisodiyoti; Sirkulyar iqtisodiyot; Biomahsulotlar bozori
Biznesni boshqarish (magistratura)	12	4	33,3	Barqaror ta'minot zanjiri; Sirkulyar biznes modellari; Korporativ barqarorlik va ESG; Yashil moliya
Jami	65	34	52,3	-

3-rasm. Ta'lim dasturlari kesimida yashil/bioiqtisodiy mazmunli fanlar ulushi²

Tahlil natijalari uch muhim xulosaga olib keladi. Birinchidan, “Bioiqtisodiyot” magistratura dasturi o'z nomiga to'la mos keladi - fanlarning 83,3 foizi bevosita

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

² Manba: muallif ishlanmasi.

bioiqtisodiyot mazmuniga ega. Ikkinchidan, bakalavriat dasturlarida yashil komponent asosan tanlov fanlari hisobiga shakllangan: “Biznesni boshqarish” yo‘nalishida kafedra profiliga mos tanlov fanlarining barchasi (ESG strategiyasi, yashil moliya, sirkulyar brending, ekodizayn) yashil mazmunga ega bo‘lsa, majburiy fanlarda bunday mazmun cheklangan. Uchinchidan, “Logistika” (37,5 foiz) va “Biznesni boshqarish” magistraturasi (33,3 foiz) dasturlarida yashil komponentni kuchaytirish zaxirasi mavjud - xususan, yashil logistika, uglerod izini hisoblash, barqaror ta‘minot zanjiri kabi fanlarni majburiy blokka kiritish orqali.

Kafedra o‘qitadigan 65 ta fanning 34 tasi (52,3 foiz) yashil/bioiqtisodiy mazmunga ega bo‘lib, bu kafedraning “yashil iqtisodiyot” profiliga qayta yo‘naltirilishi amalda boshlanganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, o‘quv dasturlari Top-300 xalqaro universitetlarning tegishli kurslari (Wageningen University, MIT, Oxford, TU Delft va boshqalar) asosida takomillashtirilgani ularning xalqaro standartlarga mosligini oshiradi.

Kafedraning mintaqaviy bioiqtisodiyotni rivojlantirishdagi rolini kuchaytirish nuqtayi nazaridan ichki va tashqi muhit omillari 3-jadvalda umumlashtirilgan.

3-jadval

Kafedraning SWOT-tahlili¹

Kuchli tomonlar (S)	Zaif tomonlar (W)
– Bioiqtisodiyot bo‘yicha amaldagi magistratura dasturi (yashil fanlar ulushi 83,3%) – DSc darajali rahbar, turizm va mintaqaviy iqtisodiyot bo‘yicha ilmiy maktab – O‘quv dasturlarining Top-300 OTM kurslari asosida yangilanganligi – Erasmus+ ESGCA loyihasida ishtirok – Kafedra xodimlarining hududiy forum va tadbirlarni tashkil etishdagi tajribasi	– Ilmiy salohiyatning 54,5% darajasida ekanligi – Tor ixtisoslikdagi (sirkulyar iqtisodiyot, yashil moliya, biomassa iqtisodiyoti) kadrlar yetishmasligi – Scopus/WoS bazalaridagi nashrlar sonining cheklanganligi – Kafedraning korxonalar bilan xo‘jalik shartnomalari va patent faoliyatining sustligi – Ingliz tilida o‘qitiladigan fanlarning kamligi
Imkoniyatlar (O)	Tahdidlar (T)
– Klassifikatorda to‘rtta yangi yashil yo‘nalishning mavjudligi – “O‘zbekiston - 2030” va yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi doirasidagi davlat buyurtmasi – Buxoro viloyati Ekologiya va iqlim o‘zgarishi boshqarmasi bilan hamkorlik – Xalqaro bioiqtisodiyot forumlari, EBUA va boshqa xalqaro tarmoqlar – Agrosanoat va to‘qimachilik korxonalarining chiqindilarni qayta ishlashga bo‘lgan ehtiyoji	– Boshqa OTMlar bilan yashil yo‘nalishlar bo‘yicha raqobatning kuchayishi – Malakali kadrlarning xususiy sektor va xorijga oqib ketishi – Yangi yo‘nalishlarga abituriyentlar talabining noaniqligi – O‘quv-uslubiy ta‘minot va laboratoriya bazasini yaratish uchun moliyaviy resurslarning cheklanganligi

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

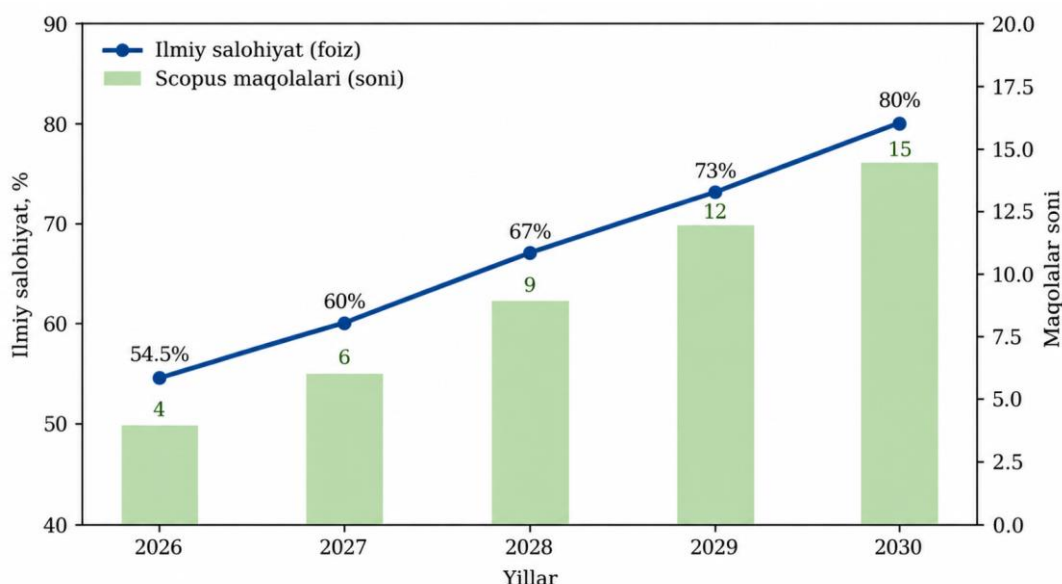
SWOT-tahlil kafedra uchun “SO” (kuchli tomonlar orqali imkoniyatlardan foydalanish) va “WO” (imkoniyatlar hisobiga zaif tomonlarni bartaraf etish) strategiyalarini ustuvor deb belgilashga asos beradi: amaldagi bioiqtisodiyot magistraturasi va xalqaro loyiha tajribasiga tayanib yangi yo‘nalishlarni ochish, shu asosda ilmiy darajali kadrlarni jalb etish va tayyorlash.

Kafedraning strategik rivojlanish rejasida belgilangan va mazkur tadqiqot doirasida tizimlashtirilgan asosiy maqsadli ko‘rsatkichlar 4-jadvalda keltirilgan; ilmiy salohiyat va Scopus nashrlari bo‘yicha trayektoriya 4-rasmda aks ettirilgan.

4-jadval

Kafedraning 2026-2030-yillarga mo‘ljallangan asosiy maqsadli ko‘rsatkichlari (KPI)¹

Ko‘rsatkich	2026-yil (bazaviy)	2027-yil	2028-yil	2029-yil	2030-yil
Ilmiy salohiyat, foizda	54,5	60	67	73	80
Professor-o‘qituvchilar soni	11	13	15	17	18
Scopus/WoS maqolalari (yillik), dona	4	6	9	12	15
Ochilgan yangi ta’lim yo‘nalishlari (jamlanma)	0	1	2	3	4
Yashil/bioiqtisodiy mazmunli fanlar ulushi, foizda	52,3	58	63	68	72
Patent/mualliflik guvohnomalari (jamlanma)	1	3	5	7	10
Korxonalar bilan xo‘jalik shartnomalari, dona	-	2	3	5	6
Xalqaro hamkorlik bitimlari (jamlanma)	1	3	5	7	9

4-rasm. Ilmiy salohiyat va Scopus nashrlari bo‘yicha maqsadli trayektoriya (2026-2030 yillar)²

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

² Manba: muallif ishlanmasi.

4-jadval va 4-rasmdan ko'rinadiki, kafedra 2030-yilga qadar ilmiy salohiyatni 25,5 foiz punktga oshirib, 80 foizga yetkazishni, shuningdek Scopus/WoS bazalaridagi yillik nashrlar sonini qariyb 4 baravarga ko'paytirishni maqsad qilgan. Ushbu ko'rsatkichlarga erishish uchun yiliga kamida 1-2 nafar PhD himoyasi, DSc/PhD darajali mutaxassislarni tashqaridan jalb etish hamda yosh o'qituvchilarni tayanch doktoranturaga yo'naltirish talab etiladi. Yangi yo'nalishlarni bosqichma-bosqich (2027-yil - "Yashil iqtisodiyot" bakalavriati; 2028-2030-yillar - uchta magistratura mutaxassisligi) ochish kadrlar salohiyati o'sishi bilan muvofiqlashtirilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasasi, xususan, uning profilli kafedrası mintaqaviy sirkulyar bioiqtisodiyotni rivojlantirishda uchta o'zaro bog'liq funksiya - malakali kadrlar tayyorlash, ilmiy-tadqiqot va innovatsion transfer - orqali faol ishtirok etishi mumkin va lozim. Buxoro davlat universiteti "Yashil iqtisodiyot va biznes" kafedrası misoli shuni tasdiqlaydiki, kafedra profilini yashil iqtisodiyot va bioiqtisodiyot tomon qayta yo'naltirish o'quv rejaları darajasida amalda boshlangan (yashil mazmunli fanlar ulushi - 52,3 foiz; magistraturada - 83,3 foiz), biroq kadrlar salohiyati (54,5 foiz) va innovatsion faoliyat (patentlar, xo'jalik shartnomalari) bo'yicha sezilarli zaxiralar mavjud.

Tahlil asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Kafedra ta'lim portfelini klassifikatorda mavjud to'rtta yangi yo'nalish (60411800 "Yashil iqtisodiyot", 70410112 "Sirkulyar iqtisodiyot", 70410806 "Yashil loyihalar boshqaruvi", 70420210 "Barqaror rivojlanish") hisobiga bosqichma-bosqich kengaytirish, bunda har bir yo'nalish uchun hududiy mehnat bozori ehtiyojini oldindan o'rganish.

2. Ilmiy salohiyatni 2030-yilga qadar 80 foizga yetkazish maqsadida kafedra yosh o'qituvchilari uchun maqsadli doktorantura rejasini tuzish, sirkulyar iqtisodiyot, yashil moliya va biomassa iqtisodiyoti bo'yicha ixtisoslashgan mutaxassislarni jalb etish.

3. "Logistika" bakalavriati va "Biznesni boshqarish" magistraturasi o'quv rejalarida yashil komponentni majburiy fanlar hisobiga kuchaytirish (yashil logistika, uglerod izini hisoblash, barqaror ta'minot zanjiri menejmenti).

4. Buxoro viloyati Ekologiya va iqlim o'zgarishi boshqarmasi hamda agrosanoat, to'qimachilik korxonalari bilan hududiy biomassa resurslarini inventarizatsiya qilish va qayta ishlash bo'yicha qo'shma amaliy tadqiqotlar va xo'jalik shartnomalarini yo'lga qo'yish.

5. Erasmus+ ESGCA loyihasi va xalqaro bioiqtisodiyot forumi platformasidan foydalangan holda Yevropa va Markaziy Osiyo universitetlari bilan qo'shma magistratura dasturlari, o'qituvchilar almashinuvi va qo'shma nashrlar bo'yicha hamkorlikni institutsionallashtirish.

6. Kafedra huzurida "Sirkulyar bioiqtisodiyot" ilmiy-amaliy laboratoriyasi (yoki markazini) tashkil etish va uni talabalar startaplari, patent faoliyati hamda korxonalarga konsalting xizmatlari ko'rsatish markazi sifatida rivojlantirish.

Taklif etilgan konseptual model va tahlil metodikasi O'zbekistonning boshqa mintaqalaridagi OTMLar hamda shunga o'xshash kafedralar uchun ham qo'llanilishi

mumkin. Kelgusi tadqiqotlar hududiy biomassa resurslari salohiyatini miqdoriy baholash, bitiruvchilar bandligi va ish beruvchilar qoniqishini o'rganish hamda rejaviy ko'rsatkichlarning faktik bajarilishini monitoring qilishga qaratilishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bugge, M. M., Hansen, T., & Klitkou, A. (2016). What is the bioeconomy? A review of the literature. *Sustainability*, 8(7), 691. <https://doi.org/10.3390/su8070691>
2. Carayannis, E. G., & Campbell, D. F. J. (2010). Triple Helix, Quadruple Helix and Quintuple Helix and how do knowledge, innovation and the environment relate to each other? *International Journal of Social Ecology and Sustainable Development*, 1(1), 41-69. <https://doi.org/10.4018/jsesd.2010010105>
3. Clark, B. R. (1998). *Creating entrepreneurial universities: Organizational pathways of transformation*. Pergamon.
4. Compagnucci, L., & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, 120284. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120284>
5. D'Amato, D., Droste, N., Allen, B., Kettunen, M., Lähtinen, K., Korhonen, J., Leskinen, P., Matthies, B. D., & Toppinen, A. (2017). Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues. *Journal of Cleaner Production*, 168, 716-734. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.09.053>
6. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university-industry-government relations. *Research Policy*, 29(2), 109-123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
7. European Commission. (2018). *A sustainable bioeconomy for Europe: Strengthening the connection between economy, society and the environment. Updated Bioeconomy Strategy (COM(2018) 673 final)*. Publications Office of the European Union.
8. Leal Filho, W., Shiel, C., Paço, A., Mifsud, M., Ávila, L. V., Brandli, L. L., Molthan-Hill, P., Pace, P., Azeiteiro, U. M., Vargas, V. R., & Caeiro, S. (2019). Sustainable Development Goals and sustainability teaching at universities: Falling behind or getting ahead of the pack? *Journal of Cleaner Production*, 232, 285-294. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.309>
9. Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisingh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations for sustainability in higher education: Becoming better leaders, through addressing the university system. *Journal of Cleaner Production*, 48, 10-19. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.10.006>
10. McCormick, K., & Kautto, N. (2013). The bioeconomy in Europe: An overview. *Sustainability*, 5(6), 2589-2608. <https://doi.org/10.3390/su5062589>
11. OECD. (2018). *Meeting policy challenges for a sustainable bioeconomy*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264292345-en>

12. Stegmann, P., Londo, M., & Junginger, M. (2020). The circular bioeconomy: Its elements and role in European bioeconomy clusters. *Resources, Conservation & Recycling*: X, 6, 100029. <https://doi.org/10.1016/j.rcrx.2019.100029>

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevral PF-21-son "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/8050769>

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabr PQ-436-son "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori <https://lex.uz/docs/6303230>

15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabr PQ-4477-son "2019-2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Qarori <https://lex.uz/docs/4539502>

16. Xidirova, G. R. (2019). Buxoro viloyatini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish (Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi). O'zbekiston Milliy universiteti.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:
Ingliz tili muharriri:
Rus tili muharriri:
Musahhih:
Sahifalovchi va dizaynerlar:

Turobova Hulkar Rustamovna
Oripov Mahmud Ashurovich
Xidirova Gavxar Rustamovna
Qudratov Aziz Dehqonboyevich
Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-YIL, 24-25-SENTABR, MAXSUS-SON, I-II-SEKSIYALAR

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +99890 5125464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**